

JÄTELAIN KOKONAISUUDISTUS

Yhdyskuntajätteen materiaali- ja energiahyötykäytön näkökohtia

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Tekniikan ala
Ympäristöteknologia
Ympäristötekniikka
Opinnäytetyö
Kevät 2011
Torppala Olli

Lahden ammattikorkeakoulu
Ympäristöteknologia

TORPPALA, OLLI:

Jätelain kokonaisuudistus
Yhdyskuntajätteen materiaali- ja
energiahyötykäytön näkökohtia

Suuntautumisvaihtoehdon opinnäytetyö, 29 sivua, 4 liitesivua

Kevät 2011

TIIVISTELMÄ

Tässä opinnäytetyössä käsitellään jätelain kokonaisuudistuksen tuomia merkittävimpiä muutoksia jätelakiin ja erityisesti tuottajien vastuisiin ja velvollisuuksiin sekä lain vaikutuksia käytännön toimiin. Työssä tarkastellaan myös materiaali- ja energiahyötykäytön nykytilaa sekä tulevaisuutta maassamme.

Tuottajavastuujärjestelmä tuli mukaan kansalliseen lainsäädäntöömme liittyessämme EU:iin. Tämän jälkeen jätelainsäädäntöämme on jouduttu muuttamaan parikymmentä kertaa EU:n säädöksiin sisällyttämiseksi lakiin. Muutosten kohteena ovat olleet erityisesti tuottajavastuuseen liittyvät säädökset. Tämä on johtanut jätelain pirstoutumiseen ja lakiuudistus on jo tämä huomioonottaen perusteltua tehdä. Samalla lakiin sisällytetään uusimmat EU:n säädökset, joiden piti olla mukana lainsäädännössämme jo vuoden 2010 lopulla.

Suurin sisällöllinen muutos lakiuudistuksessa koskee tuottajavastuuta. Pakkauksia koskeva tuottajavastuu muuttuu osittaisesta täydeksi. Tämä tarkoittaa sitä, että pakkausalan tuottajat ovat vastuussa myös yksityisten kuluttajien pakkausjätteistä. Pakkausalan velvollisuuksiin ei kuitenkaan edelleenkään kuulu järjestää käytettyjen pakkauksien keräystä kiinteistökohtaisesti, vaan tarkoitus on luoda maankattava keräysverkosto, johon kuluttajilla on mahdollisuus vaivattomasti palauttaa käytetyt pakkaukset.

Tulevaisuudessa keräysjärjestelmään otetaan mahdollisesti mukaan myös muovipakkauksien keräys, kuten Ruotsissa tehtiin jo vuonna 2008. Tämä ei ole kuitenkaan vielä varmaa, koska materiaalikohtaisia hyötykäyttötavoitteita ei ole kirjattu lakipykäliin kuten ennen, vaan ne asetetaan erikseen annettavalla valtioneuvoston asetuksella. Tämän asetuksen on tarkoitus tulla voimaan samaan aikaan uuden jätelain kanssa. Kierrätyksen tulevaisuus on lisäksi riippuvainen asetusten tiukkuudesta. Tähän saakka tavoitteet ovat olleet suhteellisen helppoja toteuttaa ja joidenkin jakeiden osalta tulokset ovat ylittäneet kierrätystavoitteet kirkkaasti. EU:n kierrätystavoitteet tulevat kuitenkin kiristymään tulevaisuudessa ja sen vuoksi kansalliset kierrätystavoitteidemme tulisi olla riittävän kunnianhimoisia.

Jätteensynnyn ehkäisemisen ja kierrätyksen lisäämisen ohella Suomessa pyritään lisäämään valtakunnallisen jätesuunnitelman mukaisesti jätteenpoltoa huomattavasti lähivuosina. Taustalla on EU:n direktiivien mukainen suunnitelma

biohajoavan jätteen kaatopaikkasijoittamisen rajoittamisesta. Vuonna 2016 kaatopaikalle saisi sijoittaa enintään 25 % syntyvästä biohajoavasta jätteestä. Suomeen ollaan jo vauhdilla rakentamassa uutta laitospasiteettia ja vuoteen 2016 mennessä maassamme poltetaan yhdyskuntajätteitä jo yli miljoona tonnia vuodessa.

Avainsanat: jätelain kokonaisuudistus, tuottajavastuu, materiaali- ja energiahyötykäyttö

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Environmental Technology

TORPPALA, OLLI:

Reformation of Finnish waste legislation

Material and energy utilization of municipal waste

Bachelor's Thesis in Environmental Engineering, 29 pages, 4 appendices

Spring 2011

ABSTRACT

This thesis handles the reformation of Finnish waste legislation and the most significant adjustments for the waste act considering the responsibilities and duties of producers. This work also handles the current situation and the future of material and energy utilization in Finland.

The system of producer's responsibility was included to our national waste legislation after Finland joined European Union. Since that our waste regulations has been changed more than twenty times. Because of that the original structure of law has been suffering a bit. That is one reason for the reformation of law. Another reason is to include the most current EU regulations into our legislation.

The most significant content-related adjustment for our national waste law considers the responsibility of the producers. According to our current waste act, producer's responsibility is partial. After the reformation, the responsibility will be full. It means that the producers and importers of packages are responsible for all packages in the market including the packaging waste of consumers. The purpose is to create a return system for used household packages.

Most likely, in the future there will be a return system also for plastic waste. This already happened, for example, in Sweden already in 2008. The confirmation will be given when our government will make a decision about waste regulations. These regulations should come to effect at the same time with our new waste act. The future of recycling used packages will depend on the strictness of given waste regulations. The aims of recycling have been relatively easy to reach until today. Hopefully future goals are high enough and ambitious.

The main principle of future waste politics is to prevent waste formation and to increase recycling. Yet, another aim is to increase the incineration of waste. EU regulations involve decreasing the amount of waste yard gases. In 2016, it is not allowed to place biodegradable waste in the waste yard more than 25 % of the estimated amount of bio waste. Because of that there are several waste power plants under construction in Finland. The whole capacity of those new power plants is more than 1 million tons per year.

Key words: reformation of Finnish waste legislation, producers responsibility, material and energy utilization

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	YHDYSKUNTAJÄTTEIDEN HYÖDYNTÄMISEN NYKYTILA JA TAVOITTEET	3
2.1	Yhdyskuntajätteiden määrä Suomessa	3
2.2	Valtakunnallisen jätesuunnitelman tavoitteet	4
2.3	Kaatopaikkojen tarve vähenee	5
2.4	Jätteen energiahyödyntäminen lisääntyy	6
2.5	Jätteen rinnakkaispolton hankaluudet	8
2.6	Energiahyödyntämisen edut ja haitat	8
3	JÄTELAIN UUDISTUS	10
3.1	Jätteen määritelmä tarkentuu	10
3.2	Jätehierarkia lain keskeiseksi periaatteeksi	12
3.3	Jätealan valvonta lisääntyy ja tehostuu	13
3.4	Tuottajavastuuseen liittyvä lainsäädäntö uudistuu	14
4	TUOTTAJAVASTUUN LAAJENTUMINEN/KEHITTYMINEN	15
4.1	Pakkauksia koskevan tuottajavastuun velvoitteet	16
4.1.1	Pakkausalan ympäristörekisteri PYR Oy	16
4.1.2	Pakkausten tuottajayhteisöt	18
4.2	Tuottajien uudistetut oikeudet, vastuut ja velvollisuudet	19
4.2.1	Tuottajan oikeus järjestää jätehuolto vahvistuu	20
4.2.2	Vastaanottoa koskevat velvollisuudet lisääntyvät	20
4.2.3	Kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuutta täsmennetään	21
4.2.4	Valvonnan tehostamiseksi laiminlyöntimaksu	21
5	RUOTSIN KOKEMUKSIA TUOTTAVASTUUSTA	22
5.1	Tuottajavastuu velvoittaa kaikkia	23
5.2	Pakkausten keräys ja kierrätys	23
5.2.1	Pakkausten kierrätystuloksia	24
5.3	Muovin käsittely Ruotsissa	24
6	JÄTELAIN UUDISTUKSEN ONGELMAKOHTIA	25
6.1	Pakkausalan kritiikki tuottajavastuun uudistuksesta	26
7	JOHTOPÄÄTELMIÄ JA YHTEENVETO	28
	LÄHTEET	30

1 JOHDANTO

Suomen jätelainsäädäntö muodostuu jätelaista (1072/1993) ja jäteasetuksesta (1390/1993). Nykyinen jätelaki tuli voimaan 1.1.1994. Tämän jälkeen sitä on tarkennettu valtioneuvoston päätöksillä ja asetuksilla yhteensä yli kaksikymmentä kertaa. Ympäristöministeriö asetti lokakuussa vuonna 2007 tekemällään päätöksellä (YM036:00/2007) JÄLKI- työryhmän valmistelemaan ehdotusta uudeksi jätelaiksi. Se oli laadittava muotoon, jollaisena hallitus esittelisi sen eduskunnalle. Lisäksi siihen oli sisällytettävä ehdotus lain nojalla annettavaksi asetukseksi.

Eduskunta hyväksyi ehdotuksen uudeksi jätelaiksi 11.3.2011. Se odottaa vielä eduskunnan antamaa vahvistusta. Laki tulee voimaan vuoden kuluttua sen vahvistamisesta. Keskeisimmät asetukset pyritään antamaan vuoden 2011 lopulla tai alkuvuodesta 2012. Niiden on tarkoitus tulla voimaan yhtäaikaan uuden jätelain kanssa.

Uudistuksella ajanmukaistetaan jätealan lainsäädäntö huomioiden Suomen ja EU:n jätepolitiikan nykyiset painotukset, EU:n uudistunut lainsäädäntö sekä muuttunut toimintaympäristö. Tavoitteena on erityisesti ohjata jätettä tuottavaa toimintaa ja jätehuoltoa EU:ssa hyväksytyn jätehuollon etusijajärjestyksen eli jätelihierarkian mukaisiin toimintatapoihin.

Laissa säädetään jätelihierarkian mukaisesti toimista, joilla vähennetään jätteen määrää ja haitallisuutta, lisätään kierrätystä ja muuta hyödyntämistä sekä rajoitetaan kaatopaikkakäsittelyä. Tarkemmista kierrätys- ja hyödyntämistavoitteista sekä kaatopaikkakäsittelyä koskevista rajoituksista säädetään myöhemmin annettavilla valtioneuvoston asetuksilla.

Kokonaisuudistuksen muiden keskeisten tavoitteiden mukaan jätehuollon vastuunjako selkiytetään, eri toimijoiden velvollisuuksia täsmennetään ja jätehuollon valvontaa tehostetaan. Lisäksi lain terminologiaa ja määritelmiä, mm. jätteen määritelmää, täsmennetään vastaamaan EU:n lainsäädäntöä.

Jätelain uudistuksen suurin sisällöllinen muutos koskee tuottajavastuuta. Tuottajia koskevia vastuita ja velvollisuuksia täsmennetään tuntuvasti. Tuottajavastuuta yhtenäistetään nykyisestä osittaisesta tuottajavastuusta täydeksi. Tällöin tuottajat vastaavat kaikesta markkinoille saattamiensa materiaalien jätehuollosta. Käytännössä tämä tarkoittaa pakkauksia koskevan tuottajavastuun laajentumista kuluttajapakkauksiin.

Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan lähemmin tuottajavastuun toimintaa nykyisessä ja tulevaisuuden jätehuollossa sekä jätelain muutoksen aiheuttamaa kritiikkiä. Tältä osin aineistona on pakkausalan ympäristörekisterin toimitusjohtajalta saatua sähköistä materiaalia ja sähköpostitse käytyjä keskusteluja. Lakiuudistuksen osalta aineistona käytetään pääosin ympäristöhallinnon ylläpitäpitämiltä verkkosivuilta saatua aineistoa.

Jätelain kokonaisuudistuksessa uudistettiin jätelaki sekä tehtiin useita pienempiä, lähinnä teknisluontoisia muutoksia muihin lakeihin. Tämän työn osalta oleellimmat muutokset tehtiin kuitenkin jätelakiin ja näinollen ulkopuolelle rajataan muihin lakeihin tehdyt muutokset. Jätelain uudistuksen kanssa samaan aikaan aloitettiin jäteverolain uudistus. Se sai lainvoiman vuoden 2011 tammikuussa ja on jätepolitiikan oleellinen ohjauskeino ja mainitaan tässä työssä, mutta sen tarkempi käsittely rajataan muutoin tämän työn ulkopuolelle.

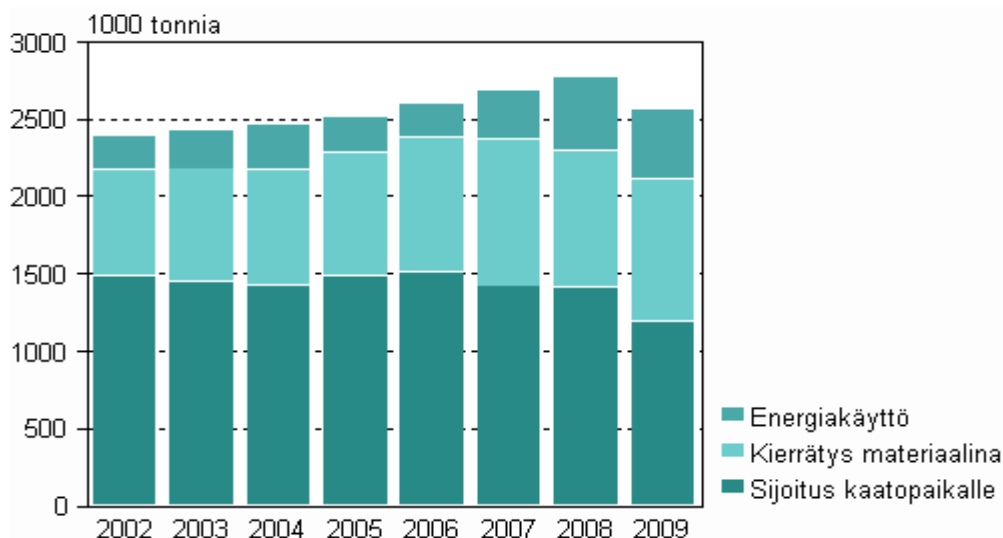
Tuottajavastuujärjestelmää verrataan Ruotsissa toimivaan vastaavaan järjestelmään. Mielenkiitoiseksi vertailun tekee se, että tuottajavastuujärjestelmät ovat EU:n myötä tulleet molempiin maihin lähes samanaikaisesti ja maantieteelliset sekä ilmastolliset olosuhteet ovat vastaavanlaiset.

2 YHDYSKUNTAJÄTTEIDEN HYÖDYNTÄMISEN NYKYTILA JA TAVOITTEET

2.1 Yhdyskuntajätteiden määrä Suomessa

Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuonna 2009 yhdyskuntajätteen määrä kääntyi laskuun vuosikautia kestäneen nousun jälkeen. Määrä väheni edellisvuoteen verrattuna 7,4 %. Yhdyskuntajätettä tuotettiin kyseisenä vuonna noin 2,6 miljoonaa tonnia. Kotitalouksien osuus tästä oli noin 60 % eli noin 1,6 miljoonaa tonnia. Yhdyskuntajätettä kertyi jokaista suomalaista kohden noin 478 kg. Määrä vastaa eurooppalaista keskitasoa. Tämän työn liitteeksi (Liite 1) on lisätty EU:n virallinen yhdyskuntajätetilasto vuodelta 2009.

Kaatopaikalle sijoitetun materiaalin määrä laski vuodesta 2008 vuoteen 2009 noin 16 %:a. Edelleen kaatopaikoille toimitettiin lähes puolet Suomen yhdyskuntajätteestä. Energiahyödyntämiseen ohjautui noin 18 %. Seuraavassa diagrammissa (Kuvio 1) esitetään yhdyskuntajätteiden määrä käsittelyaloittain vuosina 2002-2009.

KUVIO 1 (Tilastokeskus)

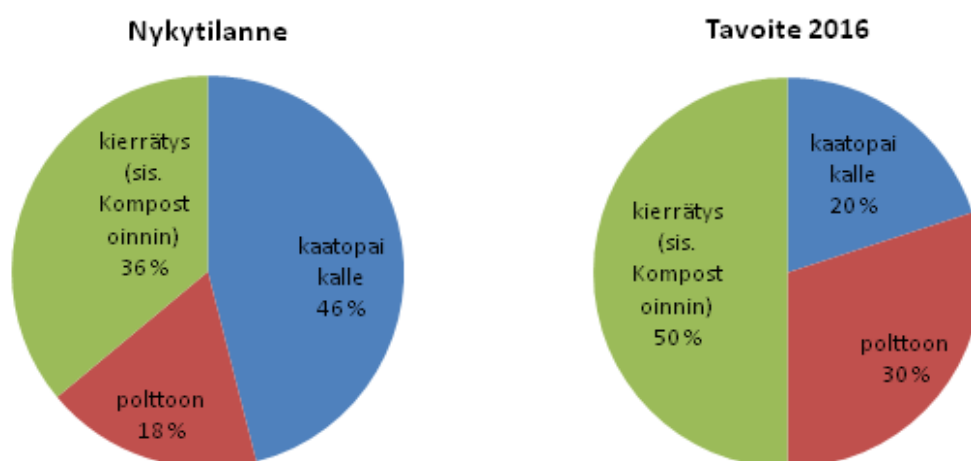
Kierrätykseen yhdyskuntajätteestä päätyi vuonna 2009 noin 36 %, josta kolme neljäsosaa muodostui biojätteestä sekä tuottajavastuun piiriin kuuluvasta paperi-

ja kartonkijätteestä. Muita merkittäviä kierrätettyjä jakeita olivat pääosin tuottajavastuun piirissä olevat metalli- ja lasijätteet sekä sähkö- ja elektroniikkalaiteromu.

2.2 Valtakunnallisen jätesuunnitelman tavoitteet

Valtakunnallinen jätesuunnitelma (VALTSU) vuoteen 2016 sisältää keskeiset jättepolitiikan tavoitteet ja niiden saavuttamiseksi tarpeelliset ohjauskeinot. Siihen sisältyvät myös materiaalitehokkuuden tavoitteet ja jätteensynnyn ehkäisy-suunnitelma. Jätelaki toteuttaa osaltaan näitä tavoitteita (YmVM 23/2010 vp).

Lakisääteisen jätesuunnitelman tavoitteeksi on asetettu, että yhdyskuntajätteen määrä vakiinnutetaan aluksi 2000-luvun alun tasolle eli noin 2,3-2,5 miljoonaa tonniin. Määrän odotetaan kääntyvän tästäkin laskuun vuoteen 2016 mennessä. Materiaalikierrätystavoitteeksi asetettiin 50 %, energiahyödyntämiseksi 30 % ja kaatopaikoille sijoitettavaksi enintään 20 % koko yhdyskuntajätteen määrästä (Suomen ympäristö 32/2008). Kuviossa 2 on esitetty yhdyskuntajätteen prosentuaalinen jakautuminen toiminnoittain viimeisimpien virallisten tilastojen mukaan ja vuoden 2016 tavoite.

KUVIO 2. Yhdyskuntajätteen käsittely vuonna 2009 ja tavoite vuoteen 2016

Lainsäädäntöön mukaan otettu uusi määritelmä yhdyskuntajäte käsittää asumisessa ja siihen rinnastettavassa teollisuus-, palvelu- tai muussa toiminnassa syntyvät jätteet mukaanlukien haja-asutusalueen sako- ja umpikaivolietteet. Jätesuunnitelman tavoitteena on hyödyntää kaikki maaseudun elinkeinotoiminnassa syntyvä lanta. Tästä määrästä 10 % hyödynnettäisiin maatilojen biokaasulaitoksissa. Samoin haja-asutuksen lietteistä 10 % hyödynnettäisiin energiatuotannossa näissä laitoksissa. Edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan uutta kompostointi- tai mädätyskapasiteettia 320 000 – 350 000 tonnia (Suomen Ympäristö 32/2008).

2.3 Kaatopaikkojen tarve vähenee

Kaatopaikat aiheuttavat noin puolet Suomessa syntyvistä metaanipäästöistä (SYKE). Maassamme oli vuonna 2009 noin 400 käytössä olevaa kaatopaikkaa, joista tavanomaiselle jätteelle tarkoitettuja oli 137 kappaletta. Kuntien ylläpitämiä näistä oli 50 (YmVM 23/2010).

Biohajoavan ja orgaanisen jätteen kaatopaikkakäsittelylle tullaan antamaan valtioneuvoston asetuksella nykyistä huomattavasti ankarampia rajoituksia. Näin saataisiin vähennettyä kasvihuonekaasujen määrää ja jätteistä aiheutuvia ympäristövaikutuksia. Rajoituksilla edistettäisiin samalla muiden vaihtoehtoisten käsittelymenetelmien kehittämistä ja käyttöönottoa sekä kierrätystavoitteiden saavuttamista.

Valtakunnallisen jätesuunnitelman tavoitteen mukaan kaatopaikoille sijoitettavan yhdyskuntajätteen määrän odotetaan olevan vuonna 2016 korkeintaan 460 000-500 000 tonnia. Loppusijoitettavan jätteen määrän väheneminen johtaa kaatopaikkojen määrällisen tarpeen laskuun. Tavoitteeksi vuoteen 2016 on asetettu, että kaatopaikkoja tarvittaisiin enää 30-40 kappaletta (Suomen Ympäristö 32/2008).

Kaatopaikalle loppusijoitettavan jätteen määrän vähentämiseksi uudistettiin jäteverolakia. Uusi laki tuli voimaan 1.1.2011. Kaatopaikkavero nousi tuolloin 30

€/sta/tonni 40 €/tonni. Vero nousee jätteverolain (1126/2010) 5 §:n mukaan 50 €/n/tonni vuoden 2013 alusta lähtien. Jätteverolakia käytetään ohjaamaan jätettä hyötykäyttöön. (Finlex 2011).

2.4 Jätteen energiahyödyntäminen lisääntyy

Jätteen poltto ei ole ollut maassamme kovin suosittua viime vuosikymmeninä. 60-70-luvuilla tekniikka ei ollut vielä tarpeeksi kehittynyttä ja laitokset saastuttivat pahoin ympäristöä. Tekniikka kehittyi huomasti 80-luvulla, mutta ihmisten kielteiset asenteet osaltaan vaikuttivat siihen, että jätteenpolton suosio ei vielä ole maassamme merkittävästi lisääntynyt. Lisäksi jätteiden toimittaminen kaatopaikoille on ollut aina suhteellisen edullinen ja helppo ratkaisu. Negatiiviset asenteet heijastuvat vielä nykyäänkin haettaessa uudelle jätteenpolttolaitokselle ympäristölupia. Polttolaitoshankkeiden ympäristölupaprosessit pitkittyvät usein merkittävästi lukuisten valitusten vuoksi.

Suomessa on ollut ainoastaan yksi pitempään käynnissä ollut jätteiden massapolttolaitos Turussa. Laitos aloitti toimintansa vuonna 1975 ja on polttanut seudulta kerättyä sekajätettä noin 50 000 tonnia vuosittain. Orikedon laitoksen ympäristölupa päättyy vuoden 2014 lopulla ja laitosta korvaamaan on suunniteltu kapasiteetiltaan kolme kertaa suurempi laitos. Valitusten vuoksi uusi laitos ei saanut ympäristölupaa samalle paikalle, jossa nykyinen laitos sijaitsee.

Turun jätevoimalan lisäksi Suomeen on rakennettu nykyaikaiset jätevoimalaitokset Kotkaan ja Riihimäelle. Rakenteilla olevia jätteen massapolttoon suunniteltuja laitoksia on Oulussa, Vantaalla, Riihimäellä ja Mustasaarella. Näiden lisäksi Lahtessa on aloitettu, kapasiteetiltaan noin 250 000 tonnia vuodessa käyttävän, kaasutustekniikkaan perustuvan laitoksen rakentaminen. Suunnitteluvaiheessa olevia laitoksia on myös muutama. Seuraavassa kartassa on esitetty käytössä ja suunnitteilla olevat jätteenpolttolaitokset sekä rinnakkaispolttolaitokset (Kuvio 3).

KUVIO 3. Käytössä ja suunnitteilla olevat jätteenpolttolaitokset
(Jätelaitosyhdistys)

Vantaan Energia on suunnitellut Vantaan Långmässebergeniin rakennettavaksi tähän mennessä Suomen suurimman jätevoimalaitoksen, joka käyttäisi polttoaineenaan pääosin pääkaupunkiseudulta kerättyä syntypaikkalajiteltua yhdyskuntajätettä. Laitoksen rakentaminen ajoittuu vuosien 2011 ja 2014 välille. Voimalassa voitaisiin maksimissaan polttaa jätettä noin 320 000 tonnia vuodessa. Lisäksi laitos käyttäisi polttoaineena maakaasua, jolla lisättäisiin laitoksen energiatehokkuutta. Maakaasun käyttöä arvioidaan n. 60 miljoonaa m³ vuodessa. Laitos on malliltaan nykyaikainen kaksikattilainen arinapolttolaitos (Vantaan Energia).

Voimalaitoksen käyttämäksi polttoaineen energiamääräksi on laskettu 1540 GWh vuodessa. Tästä on arvioitu saatavaksi 525 GWh sähköä ja 750 GWh lämpöä. Näillä luvuilla laitoksen hyötysuhteeksi tulisi 83 %. Lämmön ja sähkön lisäksi polttoprosessi tuottaa pohjakuonaa 65 500 tonnia, kattila- ja lentotuhkaa 6 500 tonnia sekä savukaasujen puhdistuksessa syntyviä rektiotuotteita 13 100 tonnia.

Pohjakuonat on tarkoitus läjittää Ämmässuon kaatopaikalle. Vaihtoehtoisesti tuhkaa voidaan käyttää myös maanrakennus aineena. Reaktiotuotteet viedään Riihimäelle Ekokemin käsiteltäväksi (Vantaan Energia).

2.5 Jätteen rinnakkaispolton hankaluudet

Perinteisempi tapa jätteen energiahyödyntämiselle on ollut polttaa jätteestä valmistettua REF kierrätyspolttoainetta rinnakkaispolttoaineena. Tavallisesti tällaisessa voimalaitoksessa on poltettu pääpolttoaineena metsäteollisuuden sivutuotteita kuorta ja puuhaketta, tai turvetta. Vuoteen 2002 asti polttoa ohjasi asetus jätteenpoltosta (626/1994). Siinä säädettiin tiukat päästörajat ja mittausvelvoitteet toiminnalle. Asetus ei koskenut kuitenkaan koskenut laitoksia jotka käyttivät polttoaineenaan enintään 30 % jätettä. Tuolloin maassamme oli noin 40 rinnakkaispolttolaitosta. (SYKE:n 15/2006).

EU:n jätteenpolttodirektiivin uudet määräykset saatettiin voimaan valtioneuvoston asetuksella (362/2003). Asetus tuli voimaan vanhoille laitoksille 29.12.2005. Sen mukaan jätteen rinnakkaispoltoa koskevat samat päästörajat kuin muitakin jätteenpolttolaitoksia. Monessa rinnakkaispolttolaitoksessa olisi jouduttu investoimaan kalliiden mittauslaitteiden lisäksi todennäköisesti myös savukaasujen puhdistuslaitteistoihin. Asetuksen seurauksena suurin osa yhdyskuntajäteperäistä polttoainetta käyttäneistä laitoksista lopetti kierrätyspolttoaineen käytön.

2.6 Energiahyödyntämisen edut ja haitat

Yhdyskuntajätteen ohjaaminen polttoon vähentää jätteen loppusijoitusta kaatopaikoille. Tämä vaikuttaa vähentävästi kaatopaikoilla biohajoavista aineista syntyvien kasvihuonekaasujen määrään. EU:n direktiivien mukaan rakennetut kaatopaikat ovat myös kalliita, joten polttoon ohjauksella voidaan saavuttaa taloudellisia säästöjä. Samalla saadaan tuotettua sähköä ja lämpöä.

Jätepolttoainetta polttamalla vähennetään myös hieman fossiilisten polttoaineiden tarvetta.

Haittapuolena jätteen massapoltossa se, että polttoon ohjautuu paljon materiaalia, joka voitaisiin mahdollisesti hyödyntää materiaalina kierrätystä tehostamalla. Toinen haittapuoli on, että jätteenpoltossa saavutetaan huono hyötysuhde sähköntuotannossa. Yhdestä tonnista jätettä saadaan noin 2 MWh lämpöä ja 2/3 MWh sähköä. Kesäisin ongelmana on lämmöntuotannon ylikapasiteetti, koska voimalan täytyy tuottaa sähköä ja kaukolämmön tarve on vähäistä. Energiaa menee siis runsaasti hukkaan. Muita haittapuolia ovat myrkylliset päästöt ilmaan

3 JÄTELAIN UUDISTUS

Uudella jätelailla ja sen nojalla uudistettavilla asetuksilla on tarkoitus luoda edellytykset yhdyskuntajätehuollon kehittämiseksi, jätteen kierrätettävän osuuden olennaiselle lisäämiselle ja kaatopaikkakäsittelystä luopumiselle tulevaisuudessa kokonaan. Kierrätyksen lisäämistavoitteen saavuttaminen edellyttää erityisesti tuottajavastuun tehostamista, kierrätykselle asetettujen määrällisten tavoitteiden tiukentamista ja kaatopaikkakäsittelyn rajoittamista.

Tuottajavastuun piiriin kuuluvat jätteet ja biojätteet ovat kierrätyksen edistämisen kannalta kiinnostavimpia jakeita. Ne muodostavat pääosan kierrätyskelpoisista yhdyskuntajätteistä, mutta päätyvät yhä huomattavassa määrin sekajätteen joukkoon (YmVM 23/2010 vp).

3.1 Jätteen määritelmä tarkentuu

Nykyisen jätelain (1072/1993) 3 §:n mukaan jätteellä tarkoitetaan ainetta tai esinettä, jonka sen haltija on poistanut tai aikoo poistaa käytöstä taikka on velvollinen poistamaan käytöstä. Tämä määritelmä säilyy samana uudistetun jätelain 5 §:ssä. Lisäyksenä uuteen lakiin on tarkennettu pykälän 2. momentissa, milloin jäte ei ole enää jätettä, vaan sivutuotetta. Momentti sisältää 4-kohtaisen luettelon tuotantoprosessissa syntyneen toissijaisen aineen tai esineen luokittelusta sivutuotteeksi jätteen sijaan. Aine tai esine muuttuu sivutuotteeksi, kun se täyttää kaikki 5 §:ssä määritetyt 4 kohtaa. Nämä kohdat ovat seuraavat:

- 1) aineen tai esineen jatkokäytöstä on varmuus;*
- 2) ainetta tai esinettä voidaan käyttää suoraan sellaisenaan tai sen jälkeen, kun sitä on muunnettu enintään tavanomaisen teollisen käytännön mukaisesti;*
- 3) aine tai esine syntyy tuotantoprosessin olennaisena osana; sekä*
- 4) aine tai esine täyttää sen suunniteltuun käyttöön liittyvät tuotetta sekä ympäristön- ja terveydensuojelua koskevat vaatimukset eikä sen käyttö kokonaisuutena arvioiden aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle.*

Pykälän 3. momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä sivutuotteeksi luokittelun edellytyksistä sivutuotteittain eriteltyinä.

Uuden jätelain 5 §:n 4. momentti sisältää lisäksi 5-kohtaisen luettelon, milloin jäte ei ole enää jätettä. Tässäkin tapauksessa pykälään on kirjattu erikseen momentti valtioneuvoston oikeudesta säätää asetuksella tarkemmista säännöksistä. Säättäminen kohdistuu tällöin jätelajeihin. Tarkempia säännöksiä jätteeksi luokittelun muuttumisesta voidaan asettaa aineelle tai esineelle, jos:

- 1) se on läpikäynyt hyödyntämistoimen;*
- 2) sillä on käyttötarkoitus, johon sitä käytetään yleisesti;*
- 3) sillä on markkinat tai kysyntää;*
- 4) se täyttää käyttötarkoituksensa mukaiset tekniset vaatimukset ja on vastaaviin tuotteisiin sovellettavien säännösten mukainen;*
ja
- 5) sen käyttö ei kokonaisuutena arvioiden aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle.*

Tarkempia säännöksiä voidaan antaa myös aineessa tai esineessä sallituista haitta-aineiden pitoisuuksista ja liukoisuuksista, aineen tai esineen käyttöä koskevista teknisistä vaatimuksista sekä muista vastaavista seikoista. Uuden jätelain 5 § on kokonaisuudessaan liitteenä tämän opinnäytetyön lopussa (Liite 2).

Jätteen määritelmää selkeyttävän pykälän lisäksi uuden jätelain 6 § käsittelee lain muita keskeisiä määritelmiä. Ne on pyritty tekemään mahdollisimman yhdenmukaisiksi EU:n vastaavien määritelmien kanssa. Tärkeimpiä määritelmiä tämän työn kannalta ovat: yhdyskuntajäte, uudelleenkäytön valmistelu, jätteen kierrätys ja jätteen hyödyntäminen. Laissa tarkoitetaan:

- 1) yhdyskuntajätteellä vakinaisessa asunnossa, vapaa-ajan asunnossa, asuntolassa ja muussa asumisessa syntyvää jätettä, mukaan lukien sako- ja umpikaivoliete, sekä laadultaan siihen rinnastettavaa hallinto-, palveluja elinkeinotoiminnassa syntyvää jätettä;*
- 2) uudelleenkäytön valmistelulla jätteen tarkistamiseksi, puhdistamiseksi tai korjaamiseksi toteutettavaa toimintaa, jolla*

käytöstä poistettu tuote tai sen osa valmistellaan siten, että se voidaan käyttää uudelleen ilman muuta esikäsittelyä;

3) jätteen kierrätyksellä toimintaa, jossa jäte valmistetaan tuotteeksi, materiaaliksi tai aineeksi joko alkuperäiseen tai muuhun tarkoitukseen; kierrätyksenä ei pidetä jätteen hyödyntämistä energiana eikä jätteen valmistamista polttoaineeksi tai maantäyttöön käytettäväksi aineeksi

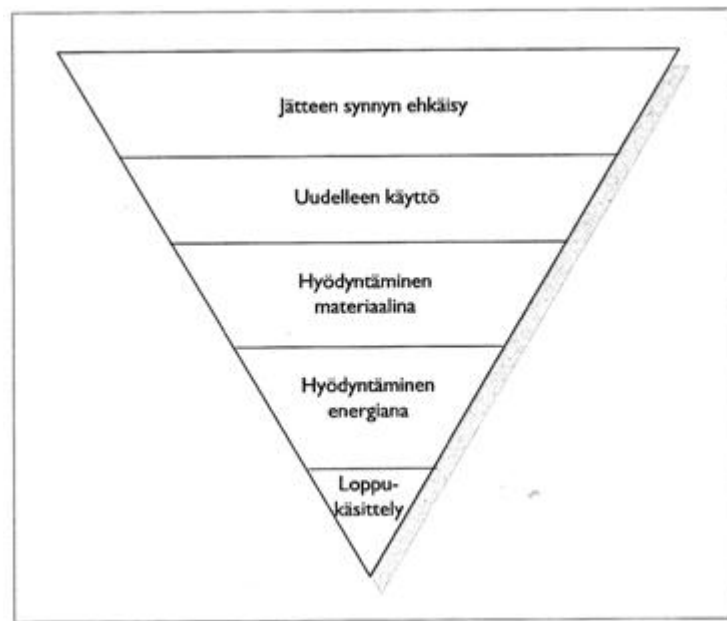
4) jätteen hyödyntämisellä toimintaa, jonka ensisijaisena tuloksena jäte käytetään hyödyksi tuotantolaitoksessa tai muualla taloudessa siten, että sillä korvataan kyseiseen tarkoitukseen muutoin käytettäviä aineita tai esineitä, mukaan lukien jätteen valmistelu tällaista tarkoitusta varten;

Edellä mainitut sekä muut 6 §:n määritelmät ovat kokonaisuudessaan liitteenä (Liite 2) tämän työn lopussa.

3.2 Jätehierarkia lain keskeiseksi periaatteeksi

Eduskunnan hyväksymän uuden jätelain 8 § koskee yleistä velvollisuutta noudattaa etusijajärjestystä eli jätehierarkiaa. EU:n lainsäädännön mukainen etusijajärjestys ei merkitse nykyiseen jätelakiin verrattuna olennaista muutosta, mutta sen painoarvoa vahvistetaan. Etusijajärjestyksellä määritetään jätehuoltoa koskevien toimien järjestys jätepolitiikassa ja –lainsäädännössä. Sillä ohjataan lain nojalla tapahtuvaa norminantoa, jätesuunnitelmien laatimista sekä muuta päätöksentekoa. Ympäristövaliokunnan mietinnössä todetaan, että etusijajärjestys on yksi jätelain keskeisimmistä periaatteista. (YmVM 23/2010 vp)

Uuteen jätelakiin sisällytetty EU-lainsäädännön mukainen viisiportainen jätehierarkia (Kuvio 4) eli jätehuollon etusijajärjestys on seuraava: 1. jätteen määrän ja haitallisuuden vähentäminen, 2. uudelleenkäyttöön valmistelu, 3. kierrätys aineena, 4. muu hyödyntäminen, esim. energiana 5. loppusijoitus esim. kaatopaikalle (YmVM 23/2010 vp).

KUVIO 4. Jätehierarkia (Ymra 24/2008)

Uutena elementtinä jätehierarkiassa korostetaan kohtaa numero 2 eli uudelleenkäytön valmistelua. Tällä tarkoitetaan käytännössä sitä, että jo esimerkiksi pakkausta suunniteltaessa otettaisiin huomioon mahdollisuus käyttää pakkaus uudelleen vaikka useampaankin kertaan ennen muuta hyötykäyttöä. Käytössä ollut esine esim. pakkaus puhdistetaan käytön jälkeen ja palautetaan sellaisenaan kiertoon uudelleenkäyttöä varten.

3.3 Jätealan valvonta lisääntyy ja tehostuu

Valvonnan tehostamiseksi uudessa jätelaissa jätteitä ja jätehuoltoa koskeva kirjanpitovelvollisuus laajentuu ja täsmentyy. Sillä pyritään ohjaamaan toimijoita seuraamaan jätteen määrän kehitystä ja jätehuollon järjestämistä sekä parantamaan viranomaisen velvollisuutta valvoa lainmukaisuutta. Uusia kirjanpitovelvollisia ovat vaarallisten jätteiden kuljettajat ja kerääjät sekä eräät jätteen tuottajat. Uuden jätelain 121 §:n mukaan velvollisuutta pitää siirtoasiakirjaa myös ajossa mukana laajennettiin koskemaan sako- ja umpikaivoliettteitä, rasvan- ja hiekanerotuskaivojen lietteitä, rakennus- ja purkujätteitä sekä pilaantuneita maa-aineksia. Velvollisuudella pyritään

turvaamaan jätteiden toimitus asianmukaiseen käsittelyyn sekä luomaan riittävät edellytykset kuljetusten seurantaan ja valvontaan (HE 199/2010 vp).

Jätteiden tuottajien osalta kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuus laajenee koskemaan uuden jätelain 118 §:n mukaan mm. toimijoita, joiden toiminnassa syntyy jätettä yli 100 tonnia vuodessa. Tällöin esim. suurimmat kaupungit saatettaisiin velvollisuuden piiriin. Kirjanpitoon on 119 §:n mukaan sisällytettävä toiminnan luonteen mukaan tiedot syntyneen, kerätyn, kuljetetun, välitetyn tai käsitellyn jätteen lajista, laadusta, määrästä, alkuperästä ja toimituspaikasta sekä jätteen kuljetuksesta ja käsittelystä. Lisäksi siihen on sisällytettävä tieto jätteen määrästä suhteutettuna toiminnan laajuuteen eli ominaisjättemäärä, esim. jätteen määrän suhde liikevaihtoon. Alustavasti kirjanpitotiedot on säilytettävä 6 vuotta (YmVM 23/2010 vp).

Kirjanpito- ja tiedonantovelvollisia yrityksiä koskee myös 120 §:n mukainen seuranta- ja tarkkailuvelvollisuus. Tämä tarkoittaa toiminnanharjoittajalle järjestämänsä jätehuollon säännöllistä ja suunnitelmallista tarkkailua, jotta toiminta täyttää laissa ja asetuksissa määrätyt vaatimukset. Lisäksi valvontaviranomaiselle on pystyttävä antamaan toiminnan valvomiseksi tarpeelliset tiedot.

Uutena valvonnan keinona otetaan käyttöön uuden jätelain 131 §:ssä määritelty hallinnollinen laiminlyöntimaksu. Sen mukaan voidaan jätelainsäädännön laiminlyönneistä määrätä maksu, jonka suuruus on maksimissaan jopa 500 000€. Tätä uudistusta tarkastellaan tarkemmin seuraavassa tuottajavastuuta käsittelevässä luvussa.

3.4 Tuottajavastuuseen liittyvä lainsäädäntö uudistuu

Tuottavastuujärjestelmä tuli mukaan kansalliseen jätelainsäädäntöömme EU:iin liittymisen myötä. Sillä on nykyisin tärkeä rooli materiaalien kierrätyksen ja uusiokäytön lisäksi jätteen ehkäisemisen kannalta. Järjestelmällä siirretään jätealan vastuuta julkisilta toimijoilta tuottajille ja maahantuojille. Tuottajia

koskevia vastuita ja velvollisuuksia on tarkennettu ja lisätty laeilla ja asetuksilla useasti vuosien varrella. Jätelain uudistuksen sisällöllisesti keskeisin uudistus koskee tuottajavastuujärjestelmää. Tämän työn seuraavassa luvussa käsitellään järjestelmän lainsäädännöllistä historiaa, järjestelmän toimintaa lähinnä pakkauksia koskevan tuottajavastuun osalta sekä lakiuudistuksen tuomia muutoksia.

4 TUOTTAJAVASTUUN LAAJENTUMINEN/KEHITTYMINEN

Kansallinen tuottajavastuujärjestelmämme alkuaskeleet otettiin jo samana vuonna kuin Suomi liittyi EU:iin eli vuonna 1995. Samana vuonna solmittiin elinkeinoelämän ja ympäristöministeriön välinen sopimus, jossa Suomen elinkeinoelämä sitoutui vastaamaan markkinoille saatettujen pakkausten hyötykäytöstä EU:n direktiivien mukaisesti.

Lainsäädännöllisesti ensimmäinen muutos kohti nykyistä tuottajavastuuta kirjattiin jätelakiimme vuonna 1997 valtioneuvoston päätöksenä (962/1997) pakkauksista ja pakkausjätteestä. Asetuksen ensisijainen tavoite oli jo tuolloin ehkäistä pakkausjätteiden syntymistä. Muita tavoitteita olivat uudelleenkäyttö, kierrätys ja muu hyödyntäminen sekä loppusijoituksen vähentäminen. Kaikille pakkauksille asetettiin lailla prosentuaaliset hyötykäyttötavoitteet.

Pakkaajan tai pakatun tuotteen maahantuojaan vastuuseen kuului pakkausjätteen ehkäisyyn lisäksi huolehtia kustannuksista markkinoille luovuttamiensa pakkausten määrän ja laadun mukaisessa suhteessa. Vastuusiin kuului myös seurantatietojen antaminen Suomen ympäristökeskukselle vuosittain. Huomattavaa on, että asetuksen 16 §:n mukaan tiedonantovelvollisuus koski vain yrityksiä, joiden arvo tai pakattujen tuotteiden verollinen myynti oli kalenterivuonna vähintään 5 miljoonaa markkaa.

Laki jätelain muuttamisesta (452/2004) tuli voimaan 1.9.2004. Jätelakiin liitettiin 3 a -luku, joka koskee tuottajavastuuta. Pykälän 18 b mukaan se laajeni koskemaan henkilö- ja pakettiautoja sekä niihin rinnastettavia ajoneuvoja,

ajoneuvojen renkaita ja paperituotteita. Näiden lisäksi myös sähkö- ja elektroniikkalaitteet tulivat kuulumaan tuottajavastuun piiriin.

Vuonna 2008 tuottajavastuuta laajennettiin lailla jätelain muuttamisesta (277/2008) koskemaan akkuja ja paristoja. Myös sähkö- ja elektroniikkalaitteissa, ajoneuvoissa tai muissa tuotteissa olevat paristot ja akut saatettiin tuottajavastuun alaiseksi.

4.1 Pakkauksia koskevan tuottajavastuun velvoitteet

Nykyisen jätelain mukaan tuotteitaan pakkaava tai pakattuja tuotteita maahantuova yritys on velvollinen huolehtimaan pakkausten hyötykäytöstä. Laki koskee kuitenkin ainoastaan liikevaihdoltaan yli 1 M€:n yrityksiä. Laki perustuu EU:n pakkausdirektiiviin. Pakkausten hyötykäyttöä ovat niiden uudelleenkäyttö sellaisenaan, käyttö materiaalina esim. uusiin pakkauksiin tai pakkausmateriaalin polttaminen energiaksi.

Hyötykäyttöä varten yrityksen pitäisi tietää, mihin pakkaukset ovat menneet, sekä järjestää niiden keräys. Lisäksi laki velvoittaa raportoimaan viranomaisille markkinoille laskettujen tuotteiden määrät ja lajit sekä selvitys siitä, miten hyötykäyttö on järjestetty. Lakisääteisiin ilmoitusvelvollisuuksiin kuuluvat myös tiedot pakkausjätteen vastaanottoaikoista, keräyksestä ja kuljetuksesta. Yhtälö on yksittäiselle yritykselle käytännössä lähes mahdoton toteuttaa, tai ainakin se tulisi taloudellisesti erittäin kalliiksi. Asian ratkaisuksi Suomeen perustettiin lain edellyttämät pakkausalan ympäristörekisteri ja tuottajayhteisöt.

4.1.1 Pakkausalan ympäristörekisteri PYR Oy

PYR Oy on voittoa tavoittelematon yhtiö, joka toimii yhteistyössä pakkausalan tuottajayhteisöjen kanssa. Sen tehtävänä on ylläpitää rekisteriä yrityksistä, jotka ovat täyttäneet tuottajavastuuta koskevat velvollisuutensa liittymällä siihen. Muita tehtäviä ovat hyötykäyttömaksujen kerääminen siihen liittyneiltä yrityksiltä ja

niiden tilittäminen edelleen lyhentämättömänä tuottajayhteisöille. Lisäksi PYR kokoaa tuottajilta ja tuottajayhteisöiltä saamansa tiedot markkinoilla liikkuvista pakkauksista ja toimittaa ne edelleen viranomaisille. PYR:in toiminta rahoitetaan siihen rekisteröityneiden yritysten maksamilla liittymis- ja vuosimaksuilla, jotka laskutetaan vuonna 2011 seuraavan taulukon mukaisesti (Kuvio 5).

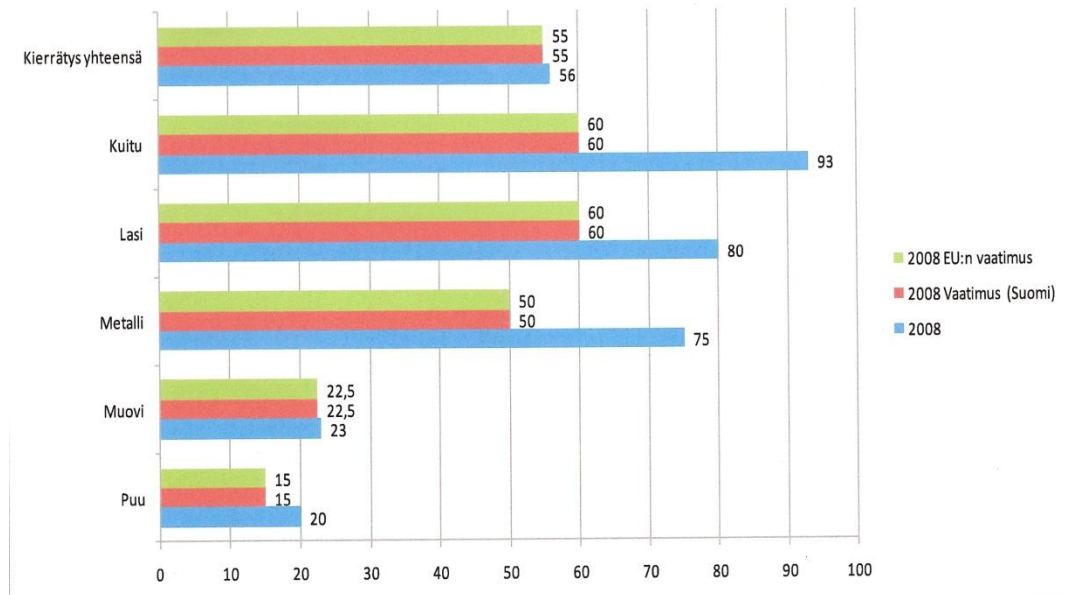
PYR OY:N LIITTYMIS- JA VUOSIMAKSUT 2011			
Maksu- luokka	Yrityksen/ toimipaikan liikevaihto M €	Toimipaikkakohtainen	
		liittymismaksu €+ALV	vuosimaksu €+ALV
A	yli 17	203	615
B	1,7 - 17	141	406
C	1,0 - 1,7	62	203
D	alle 1,0	36	0

KUVIO 5. PYR Oy:n liittymis- ja vuosimaksut 2011. (PYR OY)

Teollisuudesta ja kaupasta tulevat pakkausjätteet muodostuvat pääosin aaltopahvista, teollisuuskääreistä, hylsyistä, lavahupuista, muovikoreista, ja – laatikoista, säkeistä, terästynnyreistä, sidontavanteista, maali- yms. tölkeistä, kuormalavoista ja muista puupakkauksista. Kuluttajilta tulevat pakkausjätteet muodostuvat pääosin kartonkikoteloista, paperikääreistä, maito- ja mehutölkeistä, elintarvikkeiden ja teknokemian muovipakkauksista, säilyke- ja juomatölkeistä, lasipulloista ja –tölkeistä. Vuonna 2009 PYR:in tilastojen mukaan Suomen markkinoille saatettiin pakkauksia noin 690 000 tonnia. Tästä määrästä hyödynnettiin yhteensä noin 580 000 tonnia. Kierrätyksen osuus tästä määrästä oli noin 360 000 tonnia. Hyötykäyttöön päätyi siis yli 80 % Suomen markkinoille saatetuista pakkauksista. Materiaalikierrätykseen päätyi yli 55 %. Tältä osin pakkausala on toteuttanut kaikki sille kuuluvat lakisääteiset velvoitteet. PYR Oy keräsi hyötykäyttömaksuja kyseisenä vuonna noin 9 miljoonaa euroa, joilla toteutuneet hyötykäyttötavoitteet kustannettiin (Annukka PYR, muistio).

Seuraavaassa diagrammissa (Kuvio 6) on esitetty EU:n asettamat hyötykäyttötavoitteet eri materiaaleille sekä toteutuneet tulokset Suomessa vuonna 2008. Kuvasta käy myös ilmi, että Suomen asettamat hyötykäyttötavoitteet eivät

ole minkään materiaalin kohdalta tiukempia kuin EU:n tavoitteet edellyttävät. Diagrammista on myös luettavissa, että tiettyjen materiaalien osalta Suomessa on ylitetty kirkkaasti asetetut hyötykäyttötavoitteet. Kuitenkin esim. muovimateriaalien kierrättämisessä voisi olla kehittämisen varaa paljonkin.

KUVIO 6. Hyötykäyttötavoitteet ja niiden toteutuminen vuonna 2008 (PYR OY)

4.1.2 Pakkausten tuottajayhteisöt

Tuottajayhteisöjen perustajana ja usein myös osakkaana on koko pakkausketju: pakkausteollisuus, pakkaava teollisuus, maahantuojat ja kauppa sekä pakkausraaka-aineen valmistajat ja pakkausjätteiden hyötykäyttäjät.

Tuottajayhteisöt ovat lain edellyttämiä oikeustoimikelpoisia ja voittoa tavoittelemattomia yhteisöjä. Niiden tehtävä on organisoida pakkausten hyötykäyttö siten, että Suomi saavuttaa ne hyötykäyttötavoitteet, jotka EU:n kanssa on sovittu. Jokaiselle pakkausmateriaalille on oma tuottajayhteisönsä ja niiden toiminta rahoitetaan materiaalikohtaisilla hyötykäyttömaksuilla.

Seuraavassa taulukossa esitetään Suomessa toimivat pakkausalan tuottajayhteisöt ja niiden materiaalivastuualue (Kuvio 7). Tähdellä merkitty Suomen Kuitukierrätys Oy on entisten tuottajayhteisöiden Suomen Kuluttajakuitu ry:n, Suomen NP-kierrätys Oy:n ja Suomen Aaltopahviiyhdistys ry:n perustama uusi

yhteinen tuottajayhteisö. Edellä mainitut entiset tuottajayhteisöt jatkavat kuitenkin edelleen toimintaansa pakkausten hyötykäytön alalla (PYR Oy).

Tuottajayhteisö:	Materiaali:
Suomen Teollisuuskuitu Oy	Paperipohjaiset teollisuuspakkaukset
Suomen Kuitukierrätys Oy*	Paperi, pahvi ja aaltopahvi*
Suomen lasinkeräisyhdistys ry	Lasi
Suomen Uusiomuovi Oy	Muovi
Mepak-Kierrätys Oy	Metalli
Suomen Palautuspakkaus Oy	Pantilliset juomapakkaukset
Puupakkausten Kierrätys PPK Oy	Puu

KUVIO 7. Pakkausalan tuottajayhteisöt ja vastuu materiaalit.

4.2 Tuottajien uudistetut oikeudet, vastuut ja velvollisuudet

Voimassa olevan jätelain mukaan tuottajavastuu on osittainen. Sillä tarkoitetaan, että pakkausten tuottajat ovat vastuussa nykyisessä laissa määritellyyn 61 paino-%:iin asti pakkauksistaan. Uuden lain mukaan tuottajavastuu muuttuu täydeksi, eli pakkausten tuottajien vastuu laajenee koskemaan kaikkia markkinoille saatettuja pakkauksia. Tämä tarkoittaa pakkausalan vastuun laajenemista kuluttajapakkauksiin.

Lakimuutos ei tuo käytännön muutoksia vielä lähiaikoina jätemateriaalien kierrätykseen tai keräykseen, koska kierrätystavoitteita ei ole kirjattu uuteen lakiin. Materiaalikohtaisista kierrätystavoitteista säädetään erikseen valtioneuvoston asetuksella, joka on tarkoitus saattaa voimaan uuden jätelain kanssa samaan aikaan.

Tulevaisuudessa kuluttajille tarjotaan todennäköisesti mahdollisuus kierrättää muovisia pakkauksia. Näin on toimittu esim. Ruotsissa jo muutaman vuoden ajan. Kierrätettävien materiaalien määrät, laadut ja keräyspisteiden määrät kuitenkin

ovat riippuvaisia valtioneuvoston asetuksella annettavien määrällisten kierrätystavoitteiden tiukkuudesta sekä muista asetuksista. Nykypäivänä EU:n määrittämät kierrätys- ja hyötykäyttötavoitteet on vielä suhteellisen helppo saavuttaa, mutta ajan myötä tavoitteita tullaan tiukentamaan.

4.2.1 Tuottajan oikeus järjestää jätehuolto vahvistuu

Tuottajalla on uuden lain 47 §:n mukaan ensisijainen oikeus järjestää vastuulleen kuuluvien käytöstä poistettujen tuotteiden jätehuolto. Tällä pykälällä pyritään estämään sellaisten toimijoiden toiminta, jotka keräävät käytöstä poistettuja tuotteita niiden taloudellisen arvon vuoksi ja pääosin alueilta, joilla toiminta on kannattavaa. Jätteiden etusijajärjestyksen mukaisesti pykälässä jätetään kuitenkin toimintamahdollisuus sellaiselle toimijalle, joka kerää käytöstä poistettuja tuotteita uudelleenkäyttöä tai uudelleenkäytön valmistelua varten.

4.2.2 Vastaanottoa koskevat velvollisuudet lisääntyvät

Tuottajan on uuden jätelain 46 §:n mukaan järjestettävä markkinoille saattamiensa tuotteiden jätehuolto ja vastattava aiheutuneista kustannuksista. Lähtökohtana on, että Suomeen luotaisiin koko maan kattava keräysverkosto myös käytöstä poistetuille pakkauksille. Käytettyjen tuotteiden vastaanottopaikat on järjestettävä 49 §:n mukaan siten, että palautus onnistuu vaivattomasti ja maksutta.

Vastaanottopaikkojen alueittaista määrää määritettäessä tulee ottaa huomioon niihin luovutettavien tuotteiden laji, laatu ja ennakoitu määrä sekä vastaanotosta ja kuljetuksesta aiheutuvat ympäristövaikutukset. Lisäksi tuottajan on järjestettävä käytöstä poistettujen tuotteiden kuljetus maksutta tuotteen jakelijan vastaanottopaikasta. Valtioneuvoston asetuksella säädetään mahdollisesti myöhemmin vastaanottopaikkojen vähimmäismäärästä.

Tuottaja on 51 §:n mukaisesti velvollinen tiedottamaan vastaanottopaikkojen sijainnista ja aukioloajoista sekä niissä vastaanotettavista jätteistä ja muista vastaanoton toimivuuden kannalta tarpeellisista asioista. Tiedottaminen on

tarvittaessa järjestettävä yhdessä kunnan ja muiden jätehuollon toimijoiden kanssa. Tiedotuksesta on toimitettava selvitys Pirkanmaan ELY-keskukselle vuosittain.

Etusijajärjestyksen noudattamiseksi ja uudelleenkäytön edistämiseksi tuottajan vastuuseen kuuluu 51 §:n mukaan, että käytöstä poistettavien tuotteiden vastaanotto järjestetään siten, että ehjät tai korjauskelpoiset tuotteet ja niiden osat tarpeen mukaan pidetään erillään tai erotellaan. Tuotteiden ja niiden osien uudelleenkäyttöä on pyrittävä edistämään myös muilla tavoin.

4.2.3 Kirjanpito- ja tiedonantovelvollisuutta täsmennetään

Uuden jätelain 54 §:ssä täsmennetään nykyisen jätelain 18 f §:ä tiedonantovelvollisuudesta. Tuottajan velvollisuuteen kuuluu 54 §:n mukaan tuotetyypeittäin pidettävä kirjanpito markkinoille saattamistaan tuotteista ja vastaanottamistaan käytöstä poistettujen tuotteiden sekä niistä syntyneiden jätteiden lajista, laadusta ja määrästä. Kirjanpitoon on tarvittaessa eriteltävä toimituskohteittain uudelleenkäyttöön, uudelleenkäytön valmisteluun, kierrätykseen, muuhun hyödyntämiseen ja loppukäsittelyyn toimitetut tuotteet ja jätteet. Edelleen 54 §:n mukaisesti tuottajan on toimitettava vuosittain tiivistelmä kirjattavista tiedoista Pirkanmaan ELY-keskukselle.

Tuottajan kannalta kokonaan uusi asia on 55 §:n velvollisuus ilmoittaa jakelijalle kuulumisestaan tuottajarekisteriin. Tällä pykälällä pyritään tehostamaan tuottajavastuusäännösten toimeenpanoa ja ehkäisemään niin sanottua vapaamatkustusta. Vapaamatkustajalla tarkoitetaan tuottajavastuuveloitteensa laiminlyönyttä yritystä.

4.2.4 Valvonnan tehostamiseksi laiminlyöntimaksu

Uudessa laissa tarkoitettu tuottaja tai tuottajayhteisö velvoitetaan lain 101 §:n mukaan tekemään hakemus tuottajarekisteriin hyväksymiseksi. Selkeissä

laiminlyöntitapauksissa valvontaviranomainen voi 131 §:n mukaisesti määrätä laiminlyöntimaksun, jonka suuruus määritetään 132 §:ssä. Laiminlyöntimaksu on suuruudeltaan 1 % maksuvelvollisen edellisen vuoden liikevaihdosta. Maksu on vähintään 500 € ja enintään 500 000€. Maksu tehostaa osaltaan edellisessä kappaleessa mainittujen vapaamatkustajien määrään vähentämistä.

Laiminlyöntimaksua käytetään 131 §:n 1. momentin mukaan tuottajia ja tuottajayhteisöjä, mutta sitä käytetään 2. momentin mukaan sanktiona yleisesti muissakin uuden jätelain laiminlyöntiä koskevissa tapauksissa. Eräinä ääriesimerkkeinä maksun vähimmäismäärä 500€ voitaisiin määrätä esim. tiettyjen jätteiden kuljettamisessa vaadittavan jätteen siirtoasiakirjan puuttumisesta kuljetuksen aikana, tai toisena esimerkkinä jätteen vastaanoton vahvistavan allekirjoituksen puuttumisesta siirtoasiakirjassa. Laiminlyöntimaksua koskevat 131 § ja 132 § ovat liitteenä tämän työn lopussa.

5 RUOTSIN KOKEMUKSIA TUOTTAVASTUUSTA

Ruotsissa tuottajavastuulaki vastaa pääosin kansallista lakiamme. Laki tuli voimaan vuonna 1994. Aluksi tuottajavastuu koski pakkausjätteitä ja paperia. Nykyinen laki kierrätettävien materiaalien suhteen on pääpiirteittäin samanlainen kuin Suomessakin. Ruotsissa laki velvoittaa jo nykyään kierrättämään myös kuluttajapakkauksien muovimateriaaleja. Ruotsin lakipykäliin on lisäksi ilmoitettu suoraan prosentuaaliset kierrätystavoitteet eri materiaaleille. Seuraavassa taulukossa on esitetty Ruotsin lain mukaiset hyötykäyttötavoitteet (Kuvio 8).

Materiaali	Hyötykäyttö % tavoite (painon mukaan)	Materiaalihyötykäyttö % vähintään
Metallipakkaukset (ei juomapakkaukset)	70	
Paperi, kartonki, pahvi		65
Muovipakkaukset (ei juomapakkaukset)	70	65
Lasipakkaukset		70

Metalliset juomapakkaukset		90
Polymeroidut juomapakkaukset		90
Puupakkaukset	70	15
Pakkaukset (muu materiaali)	30	15

KUVIO 8. Eri materiaaleille asetetut hyötykäyttötavoitteet Ruotsissa.

5.1 Tuottajavastuu velvoittaa kaikkia

Ruotsissa yrityksillä on mahdollisuus hoitaa pakkauksia koskeva tuottajavastuunsa liittymällä REPA:an (Registret för producentansvar och återvinningssystem för förpackningar). Nimi on suomeksi käännettynä ”pakkauksien tuottajavastuu ja kierrätysjärjestelmän rekisteri”. Nykyisin noin 10 000 yritystä on liittynyt kyseiseen yhdistykseen. Huomioitavaa on, että naapurimaamme periaatteen mukaan se joka saastuttaa, niin se myös maksaa kulut. Ruotsissa ei siis anneta eri vapauksia liikevaihdoltaan pienemmille yrityksille olla liittymättä tuottajayhteisöihin.

5.2 Pakkausten keräys ja kierrätys

REPA on FTI:n (Förpacknings- och Tidningsinsamlingen) tytäryhtiö. Ne ovat voittoa tavoittelemattomia yhtiöitä, kuten PYR Oy Suomessa. Yhdessä nämä yhtiöt vastaavat Ruotsissa muovin, palautuskartongin, metallin ja sanomalehtien keräyksestä ja kierrätyksestä. Lisäksi näillä yhtiöillä on yhteistyösopimus Svensk GlasÅtervinning nimisen yhtiön kanssa, eli Ruotsin Lasinkierrätyksen kanssa. FTI:n tehtävä on huolehtia pakkauksien ja sanomalehtien keräyksestä ja kierrätyksestä. Yhtiöillä on koko Ruotsin kattava keräysverkosto, johon kuuluu noin 5800 kierrätyspistettä.

5.2.1 Pakkausten kierrätystuloksia

Kierrätysaste pakkauksien ja sanomalehtien osalta vuonna 2009 nousi 76,7 %:iin. Kaikkiaan noin 1500 000 tonnista kierrätettiin noin 1 160 000 tonnia. Seuraavassa taulukossa (Kuvio 9) on lueteltuna vuoden 2009 kierrätystuloksia eri materiaalien osalta Ruotsissa.

Materiaali	Määrä markkinoilla (tonnia)	Materiaalikierrätykseen (tonnia)	Energiahyötykäyttöön
Muovipakkaukset	164350	44433 (27,0 %)	6227 (3,8 %)
Paperipakkaukset	646709	479702 (74,2 %)	
Metallipakkaukset	45838	33398 (72,9 %)	
Lasipakkaukset	197000	177300 (90 %)	
Sanomalehdet	460000	420000 (91 %)	

KUVIO 9. Eri materiaalien kierrätystuloksia Ruotsissa vuonna 2009.

5.3 Muovin käsittely Ruotsissa

FTI:n keräämät muovipakkaukset toimitetaan kolmelle eri yritykselle Swerec AB:lle, Alba:lle ja saksalaiselle Vogts yhtiölle. Swerec AB:n kerrotaan ottaneen käyttöön uuden laitoksen, joka on jo toiminnassa, mutta ei vielä täydellä kapasiteetilla tarvittavien säätöjen vuoksi. Vuoden 2010 lopulla yhtiön arvioidaan pystyneen noin 60-65 %:n materiaalihyödyntämiseen. Täydellä kapasiteetilla toimiessaan laitoksen hyötysuhteen kerrotaan nousevan jopa 80 %:iin.

6 JÄTELAIN UUDISTUKSEN ONGELMAKOHTIA

Jätelain kokonaisuudistuksen keskeisimpiä asioita oli sisällyttää EU:n jätehierarkia eli etusijajärjestys jätelakiimme. Jätteiden määrän vähentämisen jälkeen toissijaisesti tulisi jäte käyttää uudelleen sellaisenaan tai kierrättää materiaalina. Nykysuunnitelmien mukaan esim. Vantaalle rakennettava jätteenpolttolaitos pystyisi polttamaan kaiken pääkaupunkiseudulla kaatopaikalle vietävän jätteen. Mistä riittää sitten materiaali kierrätystoiminnan kehittämiseen, kun samaan aikaan pitäisi vielä tähdätä jätteen määrän vähentämiseen?

Jätehierarkian ensimmäisen kohdan mukaiselle jätteenmäärän vähentämiselle ei ole asetettu uudessa laissa ollenkaan määrällisiä tavoitteita. Tavoitteet on tarkoitus määrittää erikseen annettavalla valtioneuvoston asetuksella. Miksi näitä tavoitteita ei olisi voinut samalla laittaa lakiin, kuten esimerkiksi Ruotsissa on tehty? Ympäristöministeriö antoi JÄLKI työryhmän tehtäväksi vuonna 2007 myös asetusten muotoilun ja niin on tehtiinkin, mutta niistäkin puuttuvat määrälliset tavoitteet. Asetusten voimaan saattamiseksi kuluu lisäksi reippaasti aikaa. Uusi jätelaki saa virallisesti lainvoiman vuoden kuluttua sen vahvistamisesta. Aikaa kuluu vielä vuosia ennenkuin esim. uutena asiana määrätty täysi tuottajavastuu alkaa vaikuttamaan käytännössä.

Suomen luonnonsuojeluliitosta kritisoitiin mm. hallituksen esityksessä (HE 199/2010) olevaa ristiriitaa lain tavoitteesta. Esityksen ensimmäisellä sivulla todetaan: ”Ehdotetulla jätelailla vahvistettaisiin noudatettavaksi jätehuollon etusijajärjestys ja säädettäisiin toimista, joilla tähdätään jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämiseen.” Ristiriita ilmenee hallituksen esityksen sivulla 53, jossa todetaan: ”Ehdotetulla lailla ohjattaisiinkin lähinnä jo syntyneiden jätteiden käsittelyä ja muuta jätehuoltoa.”

Hallituksesta perusteltiin ristiriitaa sillä, että laissa ei voida asettaa tuotannolle tai tuotannon markkinoille saattamiselle määrällisiä rajoituksia (HE 199/2010 vp). Suomen luonnonsuojeluliitossa oltiin samaa mieltä, mutta silti esim. SE-romun tuottajavastuussa voitaisiin asettaa tavoitteita laitteiden ja niiden osien

uudelleenkäytölle. Silloin käsittelyssä ollut jätelaki ei sitä tehnyt (Suomen luonnonsuojeluliitto).

Edellisessä kappaleessa mainitun kaltaiset ongelmat liittyvät luonnonsuojeluliiton mukaan myös ruoan tuotantoon ja markkinoihin. Luonnonsuojeluliitosta ehdotetaan, että esim. kaupoista ja julkishallinnon ruokaloista jätteeksi päätyvälle ruoalle tulisi asettaa määrälliset rajat. Tällä tavoin olisi mahdollista säästää huomattavia summia rahaa ja vähentää merkittävästi haaskuusta aiheutuvia ympäristövaikutuksia. SLL:n mukaan lakia valmistelleelle työryhmälle tai kansanedustajille ei ole tarjottu tietoa jätteiden synnyn ehkäisyn taloudellisista ja ympäristövaikutuksista (Suomen luonnonsuojeluliitto).

Etusijajärjestyksen ensimmäisen kohdan, siis jättepolitiikan keskeisimmän tavoitteen eli jätteen määrän vähentämisen toteuttaminen on todella haastavaa. Sama ongelma koskee myös pääosin hyvin toiminutta tuottajavastuujärjestelmää, jota pidetään myös jätteen synnyn ehkäisyn kannalta merkittävänä. Hyvin toimiva tuottajavastuujärjestelmä ohjaa kyllä materiaaleja tehokkaasti etusijajärjestyksen mukaisesti, mutta toiminta keskittyy pääosin jo syntyneen jätteen hyötykäyttöön. Tuottajiin kohdistettuja velvollisuuksia täsmennettiin tuntuvasti ja tämä varmasti osaltaan lisää materiaalien hyödyntämisastetta. Asia riippuu kuitenkin vielä myöhemmin annettavien valtioneuvoston asetusten tiukkuudesta materiaalien hyötykäyttöä kohtaan.

6.1 Pakkausalan kritiikki tuottajavastuun uudistuksesta

Pakkausala on kritisoinut voimakkaasti uutta tuottajavastuulakia. Pakkausalan toimitusjohtajan mukaan pakkausten tuottajavastuu käsittää nykyiselläänkin kaikki pakkaukset, joita pakkaajat ja pakattujen tuotteiden maahantuoja saattavat markkinoille tuotteidensa mukana. Suomessa on siis perinteisesti käsitelty pakkauksia kokonaisuutena eli kierrätysprosesseissa ei erotella pakkauksia kuluttaja-, teollisuus-, tai kuljetuspakkauksiin. Prosessointi tapahtuu materiaaleittain, riippumatta siitä, minkälaisia pakkauksia ne ovat olleet. Tuottajat

ovat vastanneet tästä toiminnasta kokonaisuudessaan. Esimerkkeinä tästä ovat pantilliset palautusjärjestelmät ja kaikki kartonkikeräyspisteet yms.

PYR Oy:n toimitusjohtaja Annukka Leppänen-Turkulan mukaan tuottajien maksamat hyötykäyttömaksut moninkertaistuvat, jos suunniteltu uusi keräysverkosto toteutetaan tällähetkellä hyötykäytön ulkopuolelle jäävän materiaalin keräämiseksi maanlaajuisesti. Monet yritykset kritisoiivat jo nykyään voimassaolevia hyötykäyttömaksuja, joten kustannusten huomattava lisääntyminen saattaisi aiheuttaa vapaamatkustajien määrän lisääntymistä.

Kustannusten nousun lisäksi kuljetuksesta aiheutuvat hiilidioksidipäästöt lisääntyisivät myös huomattavasti kuljetettaessa pakkauksia pitkien matkojen päässä oleviin hyödyntämislaitoksiin. Kuluttajilta kerätyt pakkaukset ovat myös usein likaista ja sekalaista materiaalia, joka ei kelpaa kierrätykseen, vaan ohjautuu polttoon.

Annukka Leppänen-Turkula toteaa, että lain ei tulisi edellyttää koko maan kattavaa aluekeräysverkon perustamista kuluttajapakkauksille tai nykyisen verkon perusteetonta laajentamista, ellei siihen olisi todellista tarvetta EU:n pakkaus- ja pakkausjätedirektiiviin sidottujen kierrätys- ja hyötykäyttötavoitteiden saavuttamiseksi. Tuottajilla olisi edelleen oltava lain mukaan mahdollisuus ylläpitää pantilliset keräysjärjestelmät sekä ne aluekeräyspisteet, joissa voidaan saada ympäristön ja kustannusten kannalta riittäviä määriä hyvä laatuista pakkausjätettä, jonka kierrätys on teknistaloudellisesti mahdollista.

7 JOHTOPÄÄTELMIÄ JA YHTEENVETO

Jäteala ja sitä koskeva lainsäädäntö ovat kehittyneet maassamme huimasti viimeisen viidentoista vuoden aikana. EU:iin liittymisen jälkeen kansallinen jätelainsäädäntömme on ollut vuosien varrella jatkuvassa muutoksessa. Vuonna 1994 voimaantullutta jätelakiamme on muutettu parikymmentä kertaa vastaamaan EU:n säädöksiä. Muutokset ovat kohdistuneet erityisesti tuottajavastuuta koskeviin yksityiskohtiin. Tämä on osaltaan johtanut lain pirstoutumiseen ja alkuperäisen rakenteen rikkoutumiseen. Jätelain uudistus on tarpeen jätelain selkiyttämiseksi ja yhtenäistämiseksi sekä ymmärrettävyyden parantamiseksi.

Lain keskeiset periaatteet säilyvät pääosin muuttumattomina. Uudessa laissa kuitenkin korostetaan näkyvästi jätteensynnyn ehkäisyä moneen eri otteeseen. Uuteen lakiin on asetettu erikseen 8 §, joka määrittelee jätealan toiminnassa ja politiikassa käytettävän etusijajärjestyksen. Jätteensynnyn ehkäisy asetetaan tärkeimmäksi yleiseksi periaatteeksi kaikessa toiminnassa. Jätehierarkiassa toiseksi korkeimpana periaatteena on uudelleenkäytön valmistelu. Tämä periaate tulisi ottaa huomioon jo valmistettaessa esineitä ja asioita. Tuotteiden ja niiden osien tulisi olla kierrätettäviä ja uudelleenkäytettäviä. Mielestäni nämä periaatteiden korostukset ovat hieno asia otettavaksi mukaan lainsäädäntöön. Nähtäväksi kuitenkin jää, miten hyvin ne toimivat käytännössä massatuotantoon ja -kulutukseen perustuvassa markkinatalousyhteiskunnassamme.

Pakkauksia koskeva tuottajavastuu oli ensimmäinen askel tuottajavastuujärjestelmässämme. Järjestelmä on lisännyt kierrätystä ja alan liiketoimintaa sekä uusia innovaatioita alalla huomattavasti. Pakkauksien tuottajavastuu sekä muut tuottajavastuujärjestelmät ovat toimineet tilastojen ja alan ammattilaisten lausuntojen mukaan hyvin maassamme. Jätelain uudistuksen myötä alalla olevia vastuuta ja velvollisuuksia tiukennetaan sekä mukaan otetaan uusi sanktiojärjestelmä, jolla ehkäistään niinsanottua vapaamatkustusta sekä edistetään lain noudattamista. Tämä tekee kilpailun tasapuolisemmaksi ja vähentää todennäköisesti lakivelvoitteiden kiertämistä.

Jätteenpolttolisaantyy lähitulevaisuudessa maassamme, mikä on tietysti hyvä siinä mielessä, että jätemateriaaleja polttamalla vähennetään hieman fossiilisten polttoaineiden käyttöä. Sen lisäksi biohajoavat aineet palavat energiaksi, eivätkä makaa kaatopaikan penkassa tuottamassa voimakasta kasvihuonekaasua metaania. Uhkana on kuitenkin, että roskista saattaa tulla liian arvokasta materiaalia kierrätettäväksi, kun jätelaitokset hamuavat parhaan käyttökelpoisen materiaalin uuneihinsa muutettavaksi kuonaksi ja maantäyttöaineeksi.

Jätelain kokonaisuudistus on mittava paketti ja sen valmistelu kesti noin 2,5 vuotta. Lakiuudistus hyväksyttiin maaliskuussa 2011 ja se odottaa edelleen eduskunnan vahvistusta. Uusi laki saa lainvoiman vuoden kuluttua sen vahvistamisesta. EU:n asettamat säädökset olisi pitänyt saattaa lainsäädäntöömme jo vuoden 2010 lopulla. Aikataulusta viivästyminen siirtää uusien tavoitteiden saavuttamiseksi käynnistettäviä prosesseja. Uudessa jätelaissa on asetettu lisäksi moneen pykälään momentti valtioneuvoston oikeudesta säätää asetuksella tarvittavia ehtoja ja tavoitteita. Valtioneuvoston asetus on tarkoitus saattaa voimaan samaan aikaan uuden jätelain kanssa. Uusilla asetuksilla säädetään mm. prosentuaalisista kierrätystavoitteista eri materiaaleille. Asetusten kohdalleen hiomisessa saattaa kulua vielä 2-3 vuotta niiden voimaantulosta. Mielestäni kierrätystä ja uudelleen käyttöä ajatellen jätelaki asetuksineen ja konkreettisine tavoitteineen olisi pitänyt saattaa voimaan ennen massiivisten jätevoimalahankkeiden aloittamista.

LÄHTEET

Ympäristöministeriö 2011. Ympäristövaliokunnan mietintö [verkkojulkaisu]

Ympäristöministeriö [viitattu 16.4.2011]. Saatavissa:

<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=125725&lan=fi>

Ympäristöministeriö 2008. Valtakunnallinen jätesuunnitelma vuoteen 2016.

[verkkojulkaisu]. Ympäristöministeriö [viitattu 16.4.2011]. Saatavissa:

<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=91466&lan=fi>

Pakkausalan ympäristörekisteri 2011. [verkkojulkaisu] PYR Oy. [viitattu

10.5.2011]. Saatavissa: <http://www.pyr.fi/tuottajayhteisot.html>

Jäteverolaki 1126/2010. [viitattu 15.5.2011]. Saatavissa

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101126>

Suomen Ympäristökeskuksen raportteja 15/2006. [verkkojulkaisu].

SYKEra15/2006. [viitattu 15.5.2011] saatavissa:

<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=59095&lan=fi>

Vantaan Energia. [verkkojulkaisu]. [viitattu 15.5.2011]. Saatavissa:

http://www.vantaanenergia.fi/fi/TietoaKonsernista/jatevoimalahanke/Sivut/jatevoimalan_toiminta_lukuina.aspx

Kuvio 1. Tilastokeskus. [viitattu 9.5.2011] Saatavissa:

http://www.stat.fi/til/jate/2009/jate_2009_2010-11-23_tie_001_fi.html

Kuvio 3. Jätelaitosyhdistys. [verkkojulkaisu]. [viitattu 20.3.2011]. Saatavissa:

<http://www.jly.fi/energia5.php?treeviewid=tree3&nodeid=5>

Kuvio 4. [verkkojulkaisu]. Ympäristöministeriön raportteja 24/2008. [viitattu

9.5.2011] Saatavissa:

<http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=93675&lan=fi>

Kuvio 5. [verkkajulkaisu]. PYR Oy 2011. [viitattu 15.5.2011]. Saatavissa: http://www.pyr.fi/pyr_oy/hinnastot.html

Kuvio 6. Pakkausalan ympäristörekisteri 2011. [verkkajulkaisu]. PYR OY. [viitattu 15.5.2011]. Saatavissa: <http://www.pyr.fi/tilastot.html>

SÄHKÖPOSTIVIESTIT

Leppänen-Turkula, A. 2011. VS. Tuottajavastuu [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja Torppala, O. 14.3.2011.

Leppänen-Turkula, A. 2011. RE. Jätelain uudistus [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja Torppala O. 9.5.2011.

Hietanen, L. 2011. VS. Jätelain uudistus [sähköpostiviesti]. Vastaanottaja Torppala, O. 6.4.2011.

LIITTEET

LIITE 1. EU komission tilasto yhdyskuntajätteestä

Municipal waste, 2009

	Municipal waste generated, kg per person	Total municipal waste treated, kg per person	Municipal waste treated, %			
			Landfilled	Incinerated	Recycled	Composted
EU27	513	504	38	20	24	18
Belgium	491	486	5	35	36	24
Bulgaria	468	450	100	-	-	-
Czech Republic	316	274	83	12	2	2
Denmark	833	833	4	48	34	14
Germany	587	564	0	34	48	18
Estonia	346	285	75	0	14	11
Ireland	742	730	62	3	32	4
Greece	478	474	82	-	17	2
Spain	547	547	52	9	15	24
France	536	536	32	34	18	16
Italy	541	594	45	12	11	32
Cyprus	778	778	86	-	14	-
Latvia	333	333	92	0	7	0
Lithuania	360	342	95	-	3	1
Luxembourg	707	707	17	36	27	20
Hungary	430	427	75	10	13	2
Malta	647	643	96	-	4	-
Netherlands	616	520	1	39	32	28
Austria	591	591	1	29	30	40
Poland	316	264	78	1	14	7
Portugal	488	488	62	19	8	12
Romania	396	308	99	-	1	0
Slovenia	449	495	62	1	34	2
Slovakia	339	311	82	10	2	6
Finland	481	481	46	18	24	12
Sweden	485	480	1	49	36	14
United Kingdom	529	538	48	11	26	14
Iceland	554	520	73	11	14	2
Norway	473	467	14	42	28	16
Switzerland	706	706	-	49	34	17

Data for the EU27, Denmark, Germany, Spain, France, Italy, Cyprus, Luxembourg, Netherlands, Romania, Portugal and the United Kingdom are estimated.

0 equals less than 0.5%, "-" indicates a real zero

1. Municipal waste consists to a large extent of waste generated by households, but may also include similar wastes generated by small businesses and public institutions and collected by the municipality; this part of municipal waste may vary from municipality to municipality and from country to country, depending on the local waste management system.
For areas not covered by a municipal waste collection scheme the amount of waste generated is estimated. Wastes from agriculture and industry are not included.
2. The reported quantities of waste generated and treated do not match exactly for some Member States, for the following reasons: estimates for the population not covered by collection schemes, weight losses due to dehydration, double counts of waste undergoing two or more treatment steps, exports and imports of waste and time lags between generation and treatment (temporary storage).
3. Waste treatment refers to the following methods:
Landfill is defined as the depositing of waste into or onto land, including specially engineered landfill and temporary storage of over one year.
Incineration means thermal treatment of waste in an incineration plant.
Recycling means any recovery operation by which waste materials are reprocessed into products, materials or substances whether for the original or other purposes.
Composting is the treatment of biodegradable matter.
In principle, data on treated municipal waste only refer to waste treated within the Member State, and does not take into account waste exported for treatment. However, recycling capacities may be limited in small countries. Luxembourg is a case where recycled amounts include exports.

LIITE 2/1. Eduskunnan hyväksymän uuden jätelain 5 § ja 6 §, osa 1

5 §

Jätteen määritelmä

Tässä laissa tarkoitetaan *jätteellä* ainetta tai esinettä, jonka sen haltija on poistanut tai aikoo poistaa käytöstä taikka on velvollinen poistamaan käytöstä.

Aine tai esine ei ole jäte vaan sivutuote, jos se syntyy sellaisessa tuotantoprosessissa, jonka ensisijaisena tarkoituksena ei ole tämän aineen tai esineen valmistaminen, ja:

1) aineen tai esineen jatkokäytöstä on varmuus;

2) ainetta tai esinettä voidaan käyttää suoraan sellaisenaan tai sen jälkeen, kun sitä on muunnettu enintään tavanomaisen teollisen käytännön mukaisesti;

3) aine tai esine syntyy tuotantoprosessin olennaisena osana; sekä

4) aine tai esine täyttää sen suunniteltuun käyttöön liittyvät tuotetta sekä ympäristön- ja

terveydensuojelua koskevat vaatimukset eikä sen käyttö kokonaisuutena arvioiden aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 2 momentissa tarkoitetuista sivutuotteeksi luokittelun edellytyksistä sivutuotteittain eriteltyinä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä jätelajeittain siitä, milloin aine tai esine ei ole enää jätettä, jos:

1) se on läpikäynyt hyödyntämistoimen;

2) sillä on käyttötarkoitus, johon sitä käytetään yleisesti;

3) sillä on markkinat tai kysyntää;

4) se täyttää käyttötarkoituksensa mukaiset tekniset vaatimukset ja on vastaaviin tuotteisiin sovellettavien säännösten mukainen; ja

5) sen käyttö ei kokonaisuutena arvioiden aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä myös 4 momentissa tarkoitettussa aineessa tai esineessä sallituista haitta-aineiden pitoisuuksista ja liukoisuuksista, aineen tai esineen käyttöä koskevista teknisistä vaatimuksista sekä muista vastaavista seikoista.

6 §

Muut määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *vaarallisella jätteellä* jätettä, jolla on palo- tai räjähdysvaarallinen, tartuntavaarallinen, muu terveydelle vaarallinen, ympäristölle vaarallinen tai muu vastaava ominaisuus (*vaaraominaisuus*);

2) *yhdyskuntajätteellä* vakinaisessa asunnossa, vapaa-ajan asunnossa, asuntolassa ja muussa asumisessa syntyvää jätettä, mukaan lukien sako- ja umpikaivoliete, sekä laadultaan siihen rinnastettavaa hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnassa syntyvää jätettä;

3) *sekalaisella yhdyskuntajätteellä* yhdyskuntajätettä, joka jää jäljelle, kun jätteestä on sen syntypaikalla kerätty erilleen jätelajeittain yksilöidyt jakeet;

4) *jätteen tuottajalla* sitä, jonka toiminnasta syntyy jätettä tai jonka esikäsittely-, sekoittamis- tai muun toiminnan tuloksena jätteen ominaisuudet tai koostumus muuttuvat;

5) *jätteen haltijalla* jätteen tuottajaa, kiinteistön haltijaa tai muuta, jonka hallussa jäte on;

6) *kiinteistön haltijalla* kiinteistön omistajaa tai vuokraoikeuden haltijaa;

7) *jätteen kuljettajalla* sitä, joka vastaa jätteen kuljetuksesta;

8) *jätteen välittäjällä* sitä, joka ammattimaisesti ostaa tai myy jätettä taikka välittää jätettä tai jätehuollon palveluita muiden lukuun, mukaan lukien välittäjä, joka ei ota jätettä fyysisesti haltuunsa;

9) *jätehuollolla* jätteen keräystä, kuljetusta, hyödyntämistä ja loppukäsittelyä, mukaan lukien tällaisen toiminnan tarkkailu ja seuranta sekä loppukäsittelypaikkojen jälkihoito ja toiminta välittäjänä;

10) *jätteen keräyksellä* jätteen kokoamista kiinteistön haltijan, kunnan, tuottajan, jakelijan tai muun järjestämään vastaanottopaikkaan omatoimista käsittelyä varten tai jätteen kuljettamiseksi käsittelyyn, mukaan lukien jätteen alustava lajittelu ja tilapäinen varastointi;

LIITE 2/2. Eduskunnan hyväksymän uuden jätelain 5 § ja 6 §, osa 2

11) *jätteen määrän ja haitallisuuden vähentämisellä* sellaista toimintaa ennen kuin tuotteesta tulee jätettä, joilla edistetään tuotteen uudelleenkäyttöä, pidennetään sen käyttöikää tai ehkäistään muulla tavoin jätteen syntymistä taikka vähennetään tuotteessa olevien haitallisten aineiden määrää tai syntyvän jätteen haitallisia ympäristö- ja terveysvaikutuksia;

12) *uudelleenkäytöllä* tuotteen tai sen osan käyttämistä uudelleen samaan tarkoitukseen kuin mihin se on alun perin suunniteltu;

13) *uudelleenkäytön valmistelulla* jätteen tarkistamiseksi, puhdistamiseksi tai korjaamiseksi toteutettavaa toimintaa, jolla käytöstä poistettu tuote tai sen osa valmistellaan siten, että se voidaan käyttää uudelleen ilman muuta esikäsittelyä;

14) *jätteen kierrätyksellä* toimintaa, jossa jäte valmistetaan tuotteeksi, materiaaliksi tai aineeksi joko alkuperäiseen tai muuhun tarkoitukseen; kierrätyksenä ei pidetä jätteen hyödyntämistä energiana eikä jätteen valmistamista polttoaineeksi tai maantäyttöön käytettäväksi aineeksi;

15) *jätteen hyödyntämisellä* toimintaa, jonka ensisijaisena tuloksena jäte käytetään hyödyksi tuotantolaitoksessa tai muualla taloudessa siten, että sillä korvataan kyseiseen tarkoitukseen muutoin käytettäviä aineita tai esineitä, mukaan lukien jätteen valmistelu tällaista tarkoitusta varten;

16) *jätteen loppukäsittelyllä* jätteen sijoittamista kaatopaikalle, polttoa ilman energian talteenottoa tai muuta näihin rinnastettavaa toimintaa, joka ei ole hyödyntämistä, vaikka toiminnan toissijaisena seurauksena on jätteen sisältämän aineen tai energian hyödyntäminen, mukaan lukien jätteen valmistelu loppukäsittelyä varten;

17) *jätteen käsittelyllä* jätteen hyödyntämistä tai loppukäsittelyä, mukaan lukien hyödyntämisen tai loppukäsittelyn valmistelu;

18) *tuotteen jakelijalla* tuotteen ammatti- maista myyjää tai muuta tahoa, joka tarjoaa tuotteen käyttäjän saataville;

19) *jätteen kansainvälisellä siirrolla* jätteen siirrosta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1013/2006, jäljempänä *jätteen siirtoa* Suomesta toiseen maahan, toisesta maasta Suomeen ja jätteen siirtoa Suomen kautta.

Mitä tässä laissa säädetään kunnasta, koskee myös pääkaupunkiseudun kuntien jätehuoltoa ja joukkoliikennettä koskevasta yhteistoiminnasta annetun lain (829/2009) 2 §:ssä tarkoitettua kuntayhtymää ja muuta kuntayhtymää siltä osin kuin sille on annettu kunnalle tässä laissa tai sen nojalla säädettyjä tehtäviä.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetuista ominaisuuksista, joiden perusteella jätettä on pidettävä vaarallisena jätteenä, sekä säätää jätteiden luokittelusta vaarallisiin ja muihin jätteisiin. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä myös siitä, mitkä toimet ovat 1 momentin 15 kohdassa tarkoitettua jätteen hyödyntämistä ja 16 kohdassa tarkoitettua jätteen loppukäsittelyä.

LIITE 3. Eduskunnan hyväksymän uuden jätelain 131 § ja 132 §

131 §

Laiminlyöntimaksu

Edellä 6 luvussa tarkoitettu tuottaja tai tuottajayhteisö on velvollinen maksamaan laiminlyöntimaksua, jos tämä laiminlyö 101 §:ssä säädetyn velvollisuuden tehdä hakemus tuottajarekisteriin hyväksymiseksi.

Laiminlyöntimaksua on velvollinen maksamaan myös:

1) tuottaja, joka laiminlyö 54 §:ssä säädetyn velvollisuuden pitää kirjaa ja toimittaa tiivistelmä kirjanpitoa koskevista tiedoista;

2) jätteen kuljettaja tai välittäjä, joka laiminlyö 94 §:ssä säädetyn velvollisuuden tehdä hakemus toiminnan hyväksymiseksi jätehuoltorekisteriin;

3) jätteen kerääjä, joka laiminlyö 100 §:ssä säädetyn velvollisuuden tehdä ilmoitus jätehuoltorekisteriin;

4) jätteen kuljettaja, joka laiminlyö 98 §:ssä säädetyn velvollisuuden pitää mukanaan otetta jätehuoltorekisteristä;

5) se, joka laiminlyö 121 §:ssä säädetyn siirtoasiakirjan laatimisvelvollisuuden, velvollisuuden pitää siirtoasiakirja mukana jätteen siirron aikana tai velvollisuuden vahvistaa jätteen vastaanotto siirtoasiakirjaan tehdyllä allekirjoituksellaan;

6) jätteesiirtoasetuksen 2 artiklan 15 kohdan mukainen ilmoituksen tekijä, joka laiminlyö mainitun asetuksen 4 artiklassa säädetyn ilmoituksen tekemisen;

7) se, joka laiminlyö jätteesiirtoasetuksen 16 artiklassa säädetyn siirtoasiakirjan laatimisvelvollisuuden, velvollisuuden pitää mukana siirtoasiakirja jätteen siirron aikana taikka laiminlyö ennakkotiedon, vastaanottovahvistuksen tai käsittelyä koskevan todistuksen antamisen;

8) se, joka laiminlyö jätteesiirtoasetuksen 18 artiklassa tarkoitetun asiakirjan laatimista tai allekirjoitusvelvollisuuden taikka velvollisuuden pitää mukana asiakirja siirron aikana;

9) jätteen siirtoa koskevan ilmoituksen tekijä, joka laiminlyö jätteesiirtoasetuksen 6 artiklan mukaisen vakuuden asettamisen ennen jätteen siirtoa.

132 §

Laiminlyöntimaksun suuruus

Laiminlyöntimaksu 131 §:n 1 momentissa tarkoitettua hakemuksen tekemättä jättämisestä on yksi prosentti maksuvelvollisen edellisen vuoden tilikauden liikevaihdosta, kuitenkin vähintään 500 euroa ja enintään 500 000 euroa. Maksu 131 §:n 2 momentissa tarkoitettua laiminlyönnistä on vähintään 500 ja enintään 10 000 euroa ottaen huomioon laiminlyönnin laatu ja laajuus sekä sillä saavutettu taloudellinen etu.

Laiminlyöntimaksua voidaan kohtuullistaa tai se voidaan jättää määräämättä, jos maksuvelvollinen osoittaa, että laiminlyönti on johtunut maksuvelvollisen erehdyksestä tai poikkeuksellisista oloista eikä maksuvelvollinen ole saavuttanut laiminlyönnin johdosta merkittävää taloudellista etua.

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella on salassapitosäännösten estämättä oikeus pyynnöstä saada laiminlyöntimaksun suuruuden määrittämistä varten Verohallinnolta yksilöimiensä yhteisöjen, yhtymien sekä liikkeen- ja ammatinharjoittajien verotusta varten antamat tiedot liikevaihdosta tai sitä vastaavasta tuotosta.